

Asia: VN/2401/2026

Ehdotus kansalliseksi mediakasvatuslinjauksiksi

1. Johdanto

Mahdolliset kommentit ja huomiot johdannosta:

Johdanto kuvaa hyvin mediakasvatuksen toimintaympäristön muutoksia ja perustelee selkeästi linjausten ajankohtaisuuden. Teknologisen kehityksen, erityisesti tekoälyn, nopea vaikutus mediankäyttöön sekä informaatiovaikuttamisen lisääntyminen on olennaista nostaa esiin. Johdanto onnistuu myös kuvaamaan kansallisen ja EU-tason ohjauksen roolin, mikä vahvistaa linjausten pohjaa.

Johdannossa voisi vielä selkeämmin tuoda esiin mediakasvatuksen yhteydet hyvinvoinnin edistämiseen ja psykososiaaliseen turvallisuuteen, sillä digitaalisen mediaympäristön kuormittavuus ja informaatiohälyn lisääntyminen vaikuttavat suoraan lasten ja nuorten mielenterveyteen. Johdantotekstissä tämä näkökulma mainitaan, mutta sen painoarvoa voisi vahvistaa suhteessa mediaympäristön kiihtyvään muutokseen. Tämä tukisi kokonaisuutta, jossa mediakasvatus nähdään sekä demokratian että hyvinvoinnin kannalta keskeisenä osa-alueena.

2. Mediakasvatuksen nykytila

Mahdolliset kommentit ja huomiot mediakasvatuksen nykytilasta:

Nykytilan kuvaus tuo tasapainoisesti esiin mediakasvatuksen vahvuudet ja keskeiset haasteet. On olennaista, että Suomessa mediakasvatusta toteutetaan laajalla toimijajoukolla ja että työllä on yhteinen arvopohja. Tämä on vahvuus, joka tukee mediataitojen yhdenvertaista vahvistamista.

STM pitää kuitenkin merkittävänä huolena sitä, että mediakasvatuksen korkeakoulutasoinen koulutus on kaventunut ja pääaineopetus käytännössä loppunut. Riittävän osaajapohjan puuttuminen heikentää mahdollisuuksia vastata informaatioympäristön kriittisiin haasteisiin ja tukea väestön kykyä arvioida luotettavaa tietoa.

Nykytilan kuvauksessa esiin nostettu rahoituksen epävarmuus on keskeinen kysymys. Osaamiskeskusten lakkauttaminen ja järjestöjen toimintaedellytysten heikentyminen vaikeuttavat pitkäjänteistä työtä, jota mediakasvatus edellyttää.

STM pitää tärkeänä myös havaintoa siitä, että yhteiskunnallinen eriytyminen, polarisaatio ja keskustelukulttuurin kärjistyminen heikentävät mediakasvatuksen vaikuttavuutta. Tämä ilmiö näkyy laajasti hyvinvoinnissa ja mielenterveydessä. Mediaympäristön kuormittavuus lisää lasten ja nuorten stressiä, altistaa haitalliselle sisällölle ja vaikeuttaa turvallisen tietoperustan rakentamista. Nykytilakuvauksessa tämä yhteys tulee esiin, ja STM pitää tärkeänä, että sitä tarkastellaan osana mediakasvatuksen laajempaa tehtävää edistää psyykkistä turvallisuutta.

Kokonaisuutena STM katsoo, että nykytilan kuvaus muodostaa selkeän ja realistisen pohjan linjausten jatkolle. Erityisesti osaajapulan ja rahoituksen näkökulmat ovat välttämättömiä huomioida, jotta mediakasvatus voi vastata informaatioympäristön muutoksiin ja tukea väestön hyvinvointia.

3. Visio

Mahdolliset kommentit ja huomiot visiosta:

Visio on selkeä ja linjaa mediakasvatuksen yhteiskunnallisen merkityksen hyvin. On perusteltua, että mediakasvatus nähdään osana kokonaisturvallisuutta, demokratian vahvistamista ja yhteiskunnallisen luottamuksen rakentamista. Tämä vastaa niitä haasteita, joita teknologinen kehitys, informaatiovaikuttaminen ja polarisaatio ovat viime vuosina korostaneet.

STM pitää vision erityisen vahvana kohtaa, jossa korostetaan yhdenvertaisuutta ja ajantasaisuutta. Nämä ovat keskeisiä edellytyksiä sille, että mediakasvatus tavoittaa haavoittuvassa asemassa olevat väestöryhmät ja tukee lasten ja nuorten hyvinvointia. On tärkeää, että visio tunnistaa mediakasvatuksen roolin paitsi kriittisten taitojen vahvistajana myös osallisuutta tukevana tekijänä.

Visiossa voisi vielä hieman vahvemmin näkyä mediakasvatuksen yhteys psyykkiseen turvallisuuteen ja kuormittavan mediaympäristön hallintaan. Mediataitojen merkitys liittyy myös siihen, miten lapset ja nuoret voivat suojautua haitalliselta sisällöltä ja toimia turvallisesti digitaalisissa ympäristöissä.

4. Tavoitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot tavoitteista:

Tavoitteiden kokonaisuus on selkeä ja se vastaa hyvin mediakasvatuksen nykytilassa tunnistettuihin haasteisiin. Kolme päätavoitetta muodostavat rakenteen, joka tukee vision toteutumista.

STM pitää erityisen tärkeänä ensimmäistä tavoitetta, joka liittyy toimijuuden ja osallisuuden vahvistamiseen. Mediakasvatus, joka vähentää vihapuhetta, disinformaatiota ja syrjäytymistä, tukee suoraan lasten ja nuorten hyvinvointia. Tavoitteessa korostuva yhdenvertaisuuden ja perheiden roolin huomioiminen on perusteltua.

Toinen tavoite, joka koskee osaamisen kehittämistä, on niin ikään keskeinen. Nykytilassa tunnistettu osaajapula ja korkeakoulutasoisen opetuksen väheneminen edellyttävät selkeää ja konkreettista tavoitetasoa. STM pitää tärkeänä, että tavoitteessa korostuu sekä ammattilaisten osaaminen että kansalaisten oma aktiivinen oppiminen. On olennaista, että tavoite näkyy realistisina toimenpiteinä.

Kolmas tavoite, joka liittyy kestävyYTEEN, on hyvin perusteltu. Taloudellisen ja sosiaalisen kestävyYDEN varmistaminen on edellytys sille, että mediakasvatus kykenee vastaamaan yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin.

STM ehdottaa, että tavoitteissa voisi vielä sanoittaa hieman selvemmin mediaympäristön kuormittavuuden ja mielenterveyteen liittyvien vaikutusten huomioimista, koska ne ovat keskeinen syy mediakasvatuksen vahvistamisen tarpeelle etenkin lasten ja nuorten näkökulmasta. Muuten tavoitteet muodostavat vahvan perustan linjausten toimeenpanolle.

5. Toimenpiteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimenpiteistä:

Toimenpiteet kattavat monipuolisesti mediakasvatuksen eri osa-alueet. Toimenpiteet vastaavat pääosin hyvin nykytilassa tunnistettuihin haasteisiin. STM nostaa kuitenkin esiin muutamia keskeisiä huomioita.

Ensinnäkin toimenpiteet, jotka liittyvät alueellisen ja paikallisen mediakasvatuksen vahvistamiseen, ovat perusteltuja. Mediakasvatus tulee kiinnittää selkeästi osaksi kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, mikä ei toimenpiteissä vielä näy riittävän vahvasti.

Toiseksi STM pitää erittäin tarpeellisena toimia, jotka liittyvät tasapainoisen media-arjen tukemiseen ja perheiden ohjaukseen. Mediaympäristön kuormittavuus ja lasten altistuminen haitalliselle sisällölle ovat selviä hyvinvointiriskejä. On tärkeää, että toimenpiteet tunnistavat myös haavoittuvat ryhmät, kuten mielenterveysriskissä olevat lapset ja nuoret, ja että koulutusta suunnataan myös heitä kohtaaville ammattilaisille.

Osaamisen kehittämisen toimenpiteet ovat laajoina perusteltuja. STM korostaa erityisesti tarvetta vahvistaa korkeakoulutasoista mediakasvatuksen opetusta. Nykytilassa tunnistettu osaajapula on

kriittinen kysymys, johon esitetyt toimet vastaavat osittain. Tarvitaan kuitenkin sitovampia keinoja varmistaa, että opettajankoulutuksessa mediakasvatus toteutuu aidosti eikä jää nimelliseksi.

Kestävyyden edistämistä koskevat toimenpiteet ovat laajat ja kunnianhimoiset. Erityisesti tarve pitkäjänteiselle, ennustettavalle rahoitukselle on merkittävä, sillä mediakasvatuksen nykyiset rakenteelliset haasteet liittyvät nimenomaan resurssien epävarmuuteen.

6. Toimeenpano ja seuranta

Mahdolliset kommentit ja huomiot toimeenpanosta ja seurannasta:

On perusteltua, että toimeenpanon koordinaatiovastuu on keskitetty Taide- ja kulttuurivirastolle opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksessa. Selkeä koordinaatorakenne tukee eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja ehkäisee päällekkäisyyksiä. STM korostaa kuitenkin tarvetta varmistaa, että toimeenpanosuunnitelmassa huomioidaan mediakasvatuksen vahva yhteys hyvinvointiin, mielenterveyteen ja henkiseen turvallisuuteen.

Sosiaali- ja terveysministeriöön sijoitetun kansallisen lapsistrategian perustehtäviin kuuluu lasten ja nuorten osallisuuden ja toimijuuden edistäminen kaikilla hallinnonaloilla ja -tasoilla. Kansallisten mediakasvatuslinjausten toimeenpanossa ja seurannassa lapsistrategiaryhmä voi esimerkiksi tukea ministeriöiden ja muiden toimijoiden osallisuushankkeita muun muassa kouluttamalla, pilotoimalla ja viestimällä.

On tärkeää, että hyvinvointialueiden rooli mediakasvatuksen edistämässä kuvataan linjauksissa, mutta käytännön toimeenpano edellyttää vielä selkeämpää ohjausta. Neuvolan ja opiskeluhuollon ammattilaisilla on keskeinen asema lasten ja nuorten mediankäytön vaikutusten tunnistamisessa, tämä näkökulma jää nykytekstissä vähäiseksi. THL:n rooli ohjeistusten ja tilannekuvan tuottajana on tärkeä ja yhteistyö OKM:n ja Taide- ja kulttuuriviraston kanssa tulee varmistaa myös jatkossa.

Seurannan osalta STM pitää hyvänä, että seuranta toteutetaan systemaattisesti ja kattavasti. Seurannan riippuvuus toimijoiden itseraportoinnista edellyttää kuitenkin selkeitä ja yhtenäisiä raportointikäytäntöjä, jotta tieto on vertailukelpoista ja hyödyttää päätöksentekoa. Lasten ja nuorten mediankäytön hyvinvointivaikutuksia tulee seurata osana kokonaisuutta, esimerkiksi hyödyntäen THL:n ja muiden tutkimuslaitosten tuottamaa tietoa.

7. Liitteet

Mahdolliset kommentit ja huomiot liitteistä:

STM:llä ei ole huomautettavaa liitteiden sisällöstä.

8. Yleiset kommentit linjausluonnoksesta

Yleiset kommentit kokonaisuudesta:

-

9. Muita mahdollisia terveisiä valmistelijoille

Muita mahdollisia terveisiä:

Mediaympäristön kuormittavuus ja digitaalisen median vaikutukset lasten ja nuorten hyvinvointiin ovat STM:n toimialalla keskeisiä kysymyksiä. Tähän liittyvät mediakasvatuksen tehtävät – kuten haitalliselta sisällöltä suojeleminen, kriittisen ajattelun vahvistaminen ja tasapainoisen media-arjen tukeminen – ovat osa laajempaa psykososiaalisen turvallisuuden kokonaisuutta. On tärkeää, että tämä näkökulma näkyy myös tulevassa toimeenpanosuunnitelmassa ja eri hallinnonalojen välisessä yhteistyössä.

STM kiittää mahdollisuudesta lausua ja pitää linjauksia ajankohtaisina ja hyvin valmisteltuina.

livari Annakaisa
Sosiaali- ja terveysministeriö

Louhi Tiina
Sosiaali- ja terveysministeriö - Yhteisöt ja toimintakyky -osasto, Lapset ja nuoret -yksikkö